

**ԿԱՐԵՎՈՐ ՆԵՐԴՐՈՒՄ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ ԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՄԵԶ.
«ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ - 120» ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԸ**

2023 թ. սեպտեմբերի 12-14-ը ՀՀ ԳԱԱ նիստերի դահլիճում տեղի ունեցավ «Արամ Խաչատրյան - 120» միջազգային գիտական կոնֆերանսը, որը ՀՀ ԿԳՄԱՆ Բարձրագույն կրթության և գիտության կոմիտեի համաֆինանսավորմամբ կազմակերպել էր ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտը՝ Արամ Խաչատրյանի տուն-թանգարանի և Հայաստանի կոմպոզիտորների միության հետ համատեղ:

Կոնֆերանսի նպատակն էր՝ ներկայացնել խաչատրյանագիտության արդի վիճակը, քննության առնել հայ ականավոր կոմպոզիտորի ստեղծագործական, կատարողական ու երաժշտական-հասարակական գործունեությունը, արժևորել նրա թողած ժառանգությունը, բացահայտել Արամ Խաչատրյանի ստեղծագործության դերն ինչպես հայ, այնպես էլ համաշխարհային երաժշտության անդաստանում:

Իր բացման խոսքում **Աննա Ասատրյանը** նկատեց, որ գիտական միջոցառումը գումարվում է հայ ժողովրդի համար դրամատիկ ժամանակահատվածում: «Վերջին ամիսներին արցախահայությունը գտնվում է շրջափակման մեջ: Մեր ժողովուրդը երկար ժամանակ փորձում է հաղթահարել 44-օրյա պատերազմի աղետալի հետևանքները: Նման պայմաններում Խաչատրյանի անձը և նրա՝ լավատեսությամբ և հումանիստական ուղղվածությամբ աչքի ընկնող երաժշտությունը կարող են կարևոր դեր ունենալ մեր ժողովրդի կյանքում: Պատահական չէ, որ 1943 թվականին՝ Հայրենական մեծ պատերազմի դաժան օրերին, երբ ողջ Եվրոպան ծնկի բերած ֆաշիստական բանակը շարունակում էր իր հաղթարշավը Սովետական Միության տարածքում, կոմպոզիտորն իր երկրորդ սիմֆոնիան ավարտեց լավատեսական ֆինալով: Նա հավատում էր իր ժողովրդի հաղթանակին: Ու չսխալվեց: Արամ Խաչատրյանը մերժում էր պատերազմը, մերժում էր հումանիզմի բոլոր հակոտնյաները, նա հումանիստ էր: Վստահ լինելով, որ մեր կոնֆերանսի արդյունքները շատ կարևոր հանգրվան կդառնան միջազգային խաչատրյանագիտության ասպարեզում, առհասարակ, երաժշտագիտության մեջ՝ ուզում եմ հավատալ, որ Արամ Խաչատրյանի երաժշտությունը, անձն ու գործը կօգնեն հայ ժողովրդին հաղթահարել իր պատմության այս դժվարին փուլը և թևակոխել լուսավոր ու պայծառ ապագա»:

Ողջունելով գիտաժողովի կազմակերպիչներին, մասնակիցներին և հյուրերին, ՀՀ ԳԱԱ նախագահ ակադեմիկոս **Աշոտ Սաղյանը**, մասնավորապես, նկատեց. «Աշխարհահռչակ կոմպոզիտոր, դիրիժոր, մանկավարժ, հասարակական գործիչ, արվեստագիտության դոկտոր Արամ Խաչատրյանը Հայաստանի գիտությունների ազգային ակադեմիայի 80-ամյա պատմության ընթացքում միակ երաժիշտ ակադեմիկոսն է: Նա ակադեմիկոս է ընտրվել ուղիղ 60

տարի առաջ՝ 1963 թ. մարտի 9-ին՝ Ակադեմիայի պրեզիդենտ Վիկտոր Համբարձումյանի նախաձեռնությամբ և առաջարկությամբ:

Այդ օրվանից մինչև կյանքի վերջը Արամ Խաչատրյանը սերտորեն կապված էր Ակադեմիայի, մասնավորապես, Արվեստի ինստիտուտի հետ: Եվ պատահական չէ, որ նա ցանկացել է, որպեսզի իր թանգարանը բացվի և գործի Արվեստի ինստիտուտին կից: Գիտությունների ակադեմիան, մասնավորապես, Արվեստի ինստիտուտը, հետագայում իրենց կարևոր ավանդը բերեցին միջազգային խաչատրյանագիտության կայացման ու զարգացման գործում:

Արամ Խաչատրյանի ստեղծագործական գործունեության ուսումնասիրության հարցերին նվիրված ակադեմիական առաջին գիտական նստաշրջանը գումարվեց այս դահլիճում՝ 1974 թ. հոկտեմբերի 22-ին, որին մասնակցում էր հենց ինքը՝ Արամ Խաչատրյանը: ՀՍՍՀ ԳԱ հասարակական գիտությունների բաժանմունքի, ՀՍՍՀ ԳԱ արվեստի ինստիտուտի և Հայաստանի կոմպոզիտորների միության կազմակերպած միացյալ գիտական նստաշրջանը համախմբեց համամիութենական երաժշտագիտական մտքի առաջատար ուժերին: 13 զեկուցումներում ներկայացվեց Ա. Խաչատրյանի ստեղծագործությունն ու գործունեությունը, արժևորվեց այն թե՛ որպես ազգային երաժշտության ու մշակույթի երևույթ և թե՛ որպես Անդրկովկասի, Արևելքի, սովետական և համամարդկային երաժշտական մշակույթի երևույթ:

Եվ այսօր կրկին, սակայն՝ այս անգամ՝ առանց Արամ Խաչատրյանի, այս դահլիճում հավաքվել են արդի միջազգային արվեստագիտության, մասնավորապես, երաժշտագիտության վաստակաշատ ներկայացուցիչներն ու երիտասարդ հետազոտողները:

Կոնֆերանսի ծրագրին ծանոթանալիս ինձ հաճելիորեն զարմացրեց զեկուցումների թեմատիկ ընդգրկումը և բանախոսների աշխարհագրությունը: 40 մասնակից աշխարհի 3 մայրաքաղաքներից՝ 8 երկրներից: Սա վկայում է այն մասին, որ անցած տարիների ու տասնամյակների ընթացքում աշխարհում ոչ միայն չի նվազում հետաքրքրությունն Արամ Խաչատրյանի հանճարեղ երաժշտության հանդեպ, այլև նրա ստեղծագործական գործունեությունը շարունակում է մնալ հայ և օտարազգի հետազոտողների ուշադրության կենտրոնում:

Զարմանալի զուգադիպությամբ՝ Արամ Խաչատրյանի հոբելյանները միշտ համընկնում են Ակադեմիայի հոբելյանների հետ: 2023 թվականին ՀՀ ԳԱԱ-ն բոլորում է իր հիմնադրման 80-ամյակը:

Եվ կարծում եմ, որ ինչպես անցած 80 տարիների ընթացքում, այնպես էլ հետագայում, Ակադեմիան՝ ի դեմ Արվեստի ինստիտուտի, շարունակելու է մնալ հայ արվեստագիտության միակ ու գլխավոր կենտրոնը՝ իր շուրջը համախմբելով թե՛ գիտական, թե՛ ստեղծագործական և թե՛ կատարողական աշխարհի երևելի ներկայացուցիչներին:

Վստահ եմ, որ եռօրյա գիտաժողովի ընթացքում մեզ սպասում են հետաքրքիր ու բովանդակալից զեկուցումներ և աշխույժ բանավեճեր:

Համոզված եմ նաև, որ Կոնֆերանսի արդյունքները կդառնան կարևոր և նշանակալի ներդրում միջազգային խաչատրյանագիտության ասպարեզում»:

Իր ողջույնի խոսքում ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի տեղակալ **Դանիել Դանիելյանը** նշեց. «2023 թվականին ԿԳՄՍ նախարարության իրականացրած մշակութային միջոցառումների շարքում, բնականաբար, հատկապես կարևոր տեղ է գրավում Արամ Խաչատրյանի երաժշտության հանրահռչակումը: Համաձայն հորեյանական հանձնաժողովի համապատասխան որոշումների՝ անցած ամիսների ընթացքում հայ երաժիշտները հյուրախաղերով հանդես են եկել աշխարհի տարբեր երկրներում՝ ներկայացնելով կոմպոզիտորի սիմֆոնիկ և կամերային ստեղծագործությունները: Հոկտեմբեր-նոյեմբերին նախատեսվում են Օպերային թատրոնի հյուրախաղերը Ֆրանսիայում, որի ընթացքում Փարիզում կներկայացվեն Խաչատրյանի բալետները:

Ինչ խոսք՝ կոմպոզիտորն ապրում է այնքան, որքան հնչում է նրա երաժշտությունը: Կատարվելով ու բեմադրվելով ողջ աշխարհում՝ արդեն վաղուց Արամ Խաչատրյանը դարձել է հայ ժողովրդի երաժշտական այցեքարտերից մեկը, եթե չասենք՝ այցեքարտը:

Կարծում եմ՝ արվեստի, տվյալ դեպքում՝ երաժշտության, մասին խոսելիս անհրաժեշտ է ընդգծել այն կարևոր դերը, որն ունի արվեստագիտությունը, տվյալ դեպքում՝ երաժշտագիտությունը:

Երաժշտագիտությունը և երաժշտագետները չափազանց մեծ նշանակություն են ունեցել Արամ Խաչատրյանի ստեղծագործական ճակատագրում: Նշեմ ընդամենը մեկ փաստ՝ կոմպոզիտորի Երկրորդ սիմֆոնիայի վերնագիրը՝ այն է «Չանգերով սիմֆոնիա», պատկանում է հենց երաժշտագետի՝ կոմպոզիտորի մասին սովորածավալ մենագրության հեղինակ Գեորգի Խուբովին: Ի դեպ՝ Սիմֆոնիան, որը Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի հասակակիցն է, 2023-ին տոնում է իր ստեղծման 80-ամյա հորեյանը:

Երաժշտագետ Գեորգի Խուբովը նրբորեն նկատեց, թե ինչ կարևոր դրամատուրգիական նշանակություն ունեն Սիմֆոնիայի սկիզբը և ավարտը ազդարարող զանգերը, և այդտեղից էլ ծնվեց վերնագիրը...

Այս տեսակետից չափազանց կարևոր եմ համարում նման ներկայանալի միջազգային գիտական կոնֆերանսի կազմակերպումն ու անցկացումը, որի աշխատանքներին մասնակցում են 17 արտասահմանցի մասնագետներ աշխարհի 8 երկրներից և որի արդյունքները կհարստացնեն հարուստ ճանապարհ անցած և լավ ավանդույթներ ունեցող խաչատրյանագիտությունը:

Տրամաբանական է և ուրախալի, որ կոնֆերանսի նախաձեռնողն ու հիմնական կազմակերպիչը Հայաստանի գիտությունների ազգային ակադեմիան է, մասնավորապես՝ Արվեստի ինստիտուտը: Սակայն ինձ համար կրկնակի հաճելի է, որ այս ձեռնակով Արվեստի ինստիտուտն իր շուրջ է համախմբել Երևանում Արամ Խաչատրյանի ևս երկու շատ հարազատ օջախներին՝ Արամ Խաչատրյանի տուն-թանգարանին և Հայաստանի կոմպոզիտորների միությանը:

Կոնֆերանսը ներկայացնում է միջազգային խաչատրյանագիտության արդի փուլը, որը, համաձայն Կոնֆերանսի ծրագրի, առավել քան տպավորիչ է:

Շնորհավորում եմ բոլորիս՝ Արամ Խաչատրյանի ծննդյան 120-ամյակի կապակցությամբ, իսկ գիտական կոնֆերանսին մաղթում հաջող ընթացք և հետաքրքիր քննարկումներ»:

Արամ Խաչատրյանի տուն-թանգարանի տնօրեն **Արմինե Գրիգորյանը** նշեց, որ Արամ Խաչատրյանի ստեղծագործությունների նկատմամբ երաժշտագետների կողմից հետաքրքրությունը տարիների ընթացքում միայն մեծանում է: Շնորհակալություն հայտնելով Կոնֆերանսին մասնակցելու նպատակով Երևան ժամանած հյուրերին, այդ թվում՝ Արամ Խաչատրյանի թոռնուհուն՝ Օլգա Կուզինային, նա հրապարակեց Արամ Խաչատրյանի որդու՝ Կարեն Խաչատրյանի ողջույնի խոսքը՝ ուղղված գիտական միջոցառման մասնակիցներին: «Մենք չպետք է մոռանանք, որ պատկանում ենք այն ազգին, որը համաշխարհային մշակույթին նվիրեց այնպիսի մեծություն, ինչպիսին է Արամ Խաչատրյանը, ով դարձավ մի ամբողջ դարաշրջանի սիմվոլ», - նշեց Արմինե Գրիգորյանը:

Հայաստանի կոմպոզիտորների միության նախագահ, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ **Արամ Սաթյանը** կարևորեց Արամ Խաչատրյանի ստեղծած կոմպոզիտորական դպրոցը: «Արամ Խաչատրյանը ստեղծագործական իմաստով մեծ ազդեցություն ունեցավ մեր սերնդի վրա: Այս նստաշրջանը հնարավորություն կտա նորովի մեկնաբանել Խաչատրյանի երաժշտությունը և նրա մոտեցումները դեպի երաժշտություն», - ասաց Արամ Սաթյանը:

Եռօրյա կոնֆերանսի աշխատանքներին մասնակցեցին միջազգային ճանաչում ունեցող առաջատար գիտնականներ և երիտասարդ հետազոտողներ:

Լիագումար նիստի (12 սեպտեմբերի) առավոտյան նիստում Արամ Խաչատրյանի թոռնուհի, Ռուսաստանի երաժշտության ազգային թանգարանի փաստաթղթերի և անձնական արխիվների բաժնի ավագ գիտաշխատող **Օլգա Կուզինան** (Ռուսաստան, Մոսկվա) ներկայացրեց «Նամակներ մոսկովյան թղթակիցներին» զեկուցումը, իսկ արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր, Ուկրաինայի արվեստի վաստակավոր գործիչ, Կիևի մշակույթի և արվեստների ազգային համալսարանի խորեոգրաֆիկ արվեստի ամբիոնի վարիչ **Ալեքսանդր Չեպալովը** (Ուկրաինա, Կիև)՝ «Ա. Խաչատրյանի «Սպարտակ» բալետի բեմական մեկնաբանությունների կոմպարատիվ վերլուծությունը», արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի տնօրեն, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության երաժշտագիտական մասնաճյուղի ղեկավար **Աննա Ասատրյանը** (Հայաստան, Երևան)՝ «Արամ Խաչատրյանը՝ երաժշտության մեջ ազգային ինքնատիպության հիմնախնդրի մասին», Ել.Ֆ. Գնեսինայի Մեմորիալ թանգարան-բնակարանի տնօրեն **Անդրեյ Գապոնովը** (Ռուսաստան, Մոսկվա) և Ել.Ֆ. Գնեսինայի Մեմորիալ թանգարան-բնակարանի ֆոնդապահ **Աննա Ավդեևան** (Ռուսաստան, Մոսկվա)՝ «Հավերժ երախտապարտ Արամ Խաչատրյանից» (Արամ Խաչատրյանը Գնեսինայի տանը), արվեստագիտության դոկտոր, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի առաջատար գիտ-

աշխատող, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ **Մարգարիտա Ռուխկյանը** (Հայաստան, Երևան)՝ «Արամ Խաչատրյանն իր նամակների հաշվիում», արվեստագիտության դոկտոր, Սանկտ Պետերբուրգի Ն.Ա. Ռիմսկի-Կորսակովի անվան պետական կոնսերվատորիայի երաժշտության տեսության ամբիոնի պրոֆեսոր **Իգոր Վորոբյովը** (Ռուսաստան, Սանկտ Պետերբուրգ)՝ «Կանտատ-օրատորիալ ժանրը 1930-1950-ականների սովետական երաժշտության մեջ որպես ստալինյան ժամանակի գաղափարա-առասպելաբանական պարադիգմայի արտացոլում (Արամ Խաչատրյանի և Ալեքսանդր Հարությունյանի ստեղծագործության օրինակով)», արվեստագիտության դոկտոր, ՀՀ մշակույթի վաստակավոր գործիչ, Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ **Իրինա Զոլոտովան** (Հայաստան, Երևան)՝ «Արամ Խաչատրյանը և ազգային դաշնամուրի բնույթը» և երաժշտագիտության դոկտոր, Կաուֆմանի երաժշտական կենտրոնի պրոֆեսոր **Նունե Մելիքյանը** (ԱՄՆ, Նյու Յորք)՝ «Արամ Խաչատրյան և Առնո Բաբաջանյան. տարբեր սերունդների երկու կոմպոզիտորների հարաբերությունների դինամիկան» գեկուցումները:

Լիագումար նիստն ընդմիջվեց Մարգարիտա Ռուխկյանի «Հնչող երաժշտությունը դարաշրջանի կենդանի տարեգրությունն է (1990-2020)» հոդվածների ժողովածուի շնորհանդեսով. աշխատությունը ներկայացրեցին հեղինակն ու ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, խմբավար ու երաժշտագետ **Սարինա Ավթանդիլյանը**:

Լիագումար նիստի երեկոյան նիստում (համանախագահներ՝ *Արմինե Գրիգորյան, Անդրեյ Գապոնով*) Արամ Խաչատրյանի տուն-թանգարանի տնօրեն, դաշնակահար, միջազգային մրցույթների դափնեկիր, Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր **Արմինե Գրիգորյանը** (Հայաստան, Երևան) հանդես եկավ «Մատենոյի տունը: Տուն-թանգարանի և Արամ Խաչատրյանի անվան տրիոյի հոբելյանական նախագծերը», արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ, Սանկտ Պետերբուրգի Ն.Ա. Ռիմսկի-Կորսակովի անվան պետական կոնսերվատորիայի նվագախմբային ֆակուլտետի դեկան **Անդրեյ Իվանովը** (Ռուսաստան, Սանկտ Պետերբուրգ)՝ «Արամ Խաչատրյանի թավջութակի ժառանգությունը», արվեստագիտության թեկնածու, Սախա Հանրապետության արվեստի վաստակավոր գործիչ, Մ.Կ. Ամմոսովի անվան Հյուսիս-Արևելյան ֆեդերալ համալսարանի մշակութաբանության ամբիոնի դոցենտ, **Տատյանա Պավլովա-Բորիսովան** (Ռուսաստան, Սախա Հանրապետություն (Յակուտիա), Յակուտսկ)՝ «Արամ Խաչատրյանի «Սպարտակ» բալետը յակուտական բեմում», արվեստագիտության թեկնածու, Հայաստանի արվեստի վաստակավոր գործիչ, կոմպոզիտոր, Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ, **Միխայիլ Կոկժանը** (Հայաստան, Երևան)՝ «Միկրոկառուցվածքների՝ միաձուլման կամ փոխադարձ դիրքային վերադասավորման ունակությունն Արամ Խաչատրյանի ստեղծագործություններում», արվեստագիտության դոկտոր, Ուֆայի Զագիր Իսմագիլովի անվան արվեստի պետական ինստիտուտի դոցենտ, Բաշ-

կորտոստանի Հանրապետության արվեստի վաստակավոր գործիչ **Գուլնազ Գալինյան** (Ռուսաստան, Բաշկորտոստանի Հանրապետություն, Ուֆա)՝ ««Սալավաթ Յուլաև» կինոնկարի համար գրված Արամ Խաչատրյանի երաժշտությունը», արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ, Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի կրթության որակի ապահովման բաժնի ղեկավար, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ **Նարինե Ավետիսյանը** (Հայաստան, Երևան)՝ «Արամ Խաչատրյանի դաշնամուրային երաժշտությունը XX դարի 60-ական թվականներին», արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր, Լատվիայի վաստակավոր արտիստ, Լատվիայի Ի. Կոզակնիչի անվան ազգային մշակութային ընկերությունների Ասոցիացիայի նախագահ **Ռաֆֆի Խարաջանյանը** (Լատվիա, Ռիգա)՝ «Արամ Խաչատրյանն իմ հիշողություններում», «Արումենիա-Նիպոն» հայ-ճապոնական գիտամշակութային միության հիմնադիր-նախագահ, տնտեսագիտության թեկնածու, ճապոնագետ-միջազգայնագետ **Աննա Վարդանյանը** (Հայաստան, Երևան)՝ «Արամ Խաչատրյան. մեծանուն Սենսեյը Տերահարայի հուշերում» և արվեստագիտության թեկնածու, Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի դոցենտ **Վյաչեսլավ Եդիգարյանը** (Հայաստան, Երևան)՝ «Խաչատրյանական պիանիզմի կայացման ինքնատիպությունը և առանձնահատկությունները» գեկուցումներով:

Կոնֆերանսն իր աշխատանքները շարունակեց սեպտեմբերի 13-ին: Առաջին նիստում (համանախագահներ՝ **Լիլիթ Արտեմյան, Արսեն Համբարձումով**) արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ, Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի գիտական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր **Շովինար Մովսիսյանը** (Հայաստան, Երևան) ներկայացրեց «“Солнцем его музыки...” (Արամ Խաչատրյան-Էդգար Հովհաննիսյան ստեղծագործական աղերսներ)», ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, պրոֆեսոր, Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտի աշխատակից **Դանիել Երաժիշտը** (Հայաստան, Երևան)՝ «Արամ Խաչատրյանի Սովետական Հայաստանի Պետական հիմնի երաժշտության գաղտնագրությունը և արդիականությունը», դաշնակահար, մանկավարժ, Կալիֆոռնիայի Երաժշտության ուսուցիչների ասոցիացիայի անդամ **Սուսաննա Տարոնցին** (ԱՄՆ, Լոս Անջելես)՝ «Արամ Խաչատրյանի «Մանկական ալբոմի» նոր հրատարակության նպատակը և կարևորությունը», երաժշտագետ, «Երաժշտական Հայաստան» ամսագրի հիմնադիր-գլխավոր խմբագիր, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության վարչության անդամ **Գոհար Շագոյանը** (Հայաստան, Երևան)՝ «Արամ Խաչատրյանի արվեստի ազդեցիկ նշանակությունը երաժշտագիտական մտքի վրա «Երաժշտական Հայաստանի» էջերում», արվեստագիտության թեկնածու, դաշնակահար, միջազգային մրցույթների դափնեկիր, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի երաժշտության բաժնի ավագ գիտաշխատող, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության վարչության անդամ **Լիլիթ Արտեմյանը** (Հայաստան, Երևան)՝ «Արամ Խաչատրյանի ստեղծագործության հանրահռչակումը ՀՀ անկախության շրջանում», արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ, Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի

Գյումրու մասնաճյուղի տնօրեն **Հասմիկ Հարությունյանը** (Հայաստան, Գյումրի)՝ «Ավանդական պարը Արամ Խաչատրյանի ստեղծագործական տեսադաշտում», Բեյրութի ֆիլիարմոնիկ նվագախմբի դիրիժոր, Լիբանանյան Ամերիկյան համալսարանի դասախոս, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ասպիրանտ **Կարապետ Ավեսյանը** (Լիբանան, Բեյրութ)՝ «Արամ Խաչատրյանի ստեղծագործական գործունեության լիբանանյան էջը», Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի Գյումրու մասնաճյուղի փոխտնօրեն **Անի Ասատրյանը** (Հայաստան, Գյումրի)՝ «Գեորգի Տիգրանովը Ա. Խաչատրյանի բալետներում հումանիստական գաղափարների արտահայտման մասին» և Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի Գյումրու մասնաճյուղի դասախոս **Նվարդ Եղոյանը** (Հայաստան, Գյումրի)՝ «Պրոֆեսոր Մարգարիտա Գաբրիելի Հարությունյանի ներդրումը խաչատրյանագիտության մեջ» զեկուցումները:

Նիստի եզրափակիչ մասում ՀՀ ԳԱԱ բնական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար **Ռուբեն Հարությունյանը** ներկաների հետ կիսվեց Արամ Խաչատրյանի մասին իր արտակարգ հետաքրքիր հուշերով:

Երկրորդ նիստում (համանախագահներ՝ *Մարգարիտա Քամայան, Կարապետ Ավեսյան*) արվեստագիտության թեկնածու, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող **Արսեն Համբարձումովը** (Հայաստան, Երևան) ներկայացրեց «Արամ Խաչատրյանի երաժշտության դերը «Պեպո» և «Չանգեզուր» ֆիլմերում» զեկուցումը, իսկ արվեստագիտության դոկտոր, Ռուսաստանի Պետական ակադեմիական Փոքր թատրոնին կից Մ.Ս. Շչեպկինի անվան բարձրագույն թատերական ուսումնարանի (ինստիտուտի) պրոֆեսոր **Գալինա Պոժիդան** (Ռուսաստան, Մոսկվայի մարզ, Կրասնոգորսկ)՝ «Արամ Խաչատրյանի ստեղծագործական սկզբունքները նրա սաների ստեղծագործություններում. Վլադիմիր Պոժիդանի (1946-2009) երկերը», արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ, Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի Արվեստի պատմության, տեսության և մշակութաբանության ամբիոնի վարիչ **Սաթենիկ Մելիքյանը** (Հայաստան, Երևան)՝ «Արամ Խաչատրյանի կերպարը հայ կերպարվեստում», արվեստագիտության թեկնածու, կոմպոզիտոր, երգեհոնահար, միջազգային մրցույթների դափնեկիր, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի գիտաշխատող, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ **Հովհաննես Մանուկյանը** (Հայաստան, Երևան)՝ «Արամ Խաչատրյանի ինքնատիպ և եզակի սիմֆոնիզմը», ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի հայցորդ, Յուրի Բախշյանի անվան մանկական ֆիլիարմոնիայի երգչախմբի ղեկավար, Հանրային ռադիո-ընկերության «Արևիկ» մանկապատանեկան անսամբլի ղեկավար մասնագետ **Նաիրա Մելիքյանը** (Հայաստան, Երևան)՝ «Կոնստանտին Օրբելյան. «Я его любил как божество»», տնտեսագիտության թեկնածու, Արամ Խաչատրյանի տուն-թանգարանի ավագ գիտաշխատող **Լիանա Կարապետյանը** (Հայաստան, Երևան)՝ «ՀՀ ազգային բրենդի հետքերով. մշակութային դիվանագիտության զարգացման հեռանկարներն ու Արամ Խաչատրյանը», Արամ Խաչատրյանի տուն-թանգարանի գիտաշխատող, Երևանի Կոմիտասի

անվան պետական կոնսերվատորիայի դասախոս **Մարինա Մարտիկյանը** (Հայաստան, Երևան)՝ «Արամ Խաչատրյանի գործիքային կոնցերտները» և Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի մագիստրատուրայի 1-ին կուրսի ուսանողուհի **Հեղինե Սարգսյանը** (Հայաստան, Երևան)՝ «Արամ Խաչատրյանի և Արա Սևանյանի ստեղծագործական համագործակցությունը» բանախոսությունները:

Կոնֆերանսի եզրափակիչ՝ երրորդ նիստում (համանախագահներ՝ *Աննա Ասպրյան, Անդրեյ Իվանով*) լսվեցին արվեստագիտության թեկնածու, Ա.Ի. Գերցենի անվան ռուսաստանյան պետական մանկավարժական համալսարանի երաժշտության, թատրոնի և խորեոգրաֆիայի ինստիտուտի երաժշտական-գործիքային պատրաստման ամբիոնի դոցենտ **Նադեժդա Մեդվեդևայի** (Ռուսաստան, Սանկտ Պետերբուրգ) «Ռաֆֆի Խարաջանյանի «խաչատրյանապատումը»», երաժշտագետ **Նունե Պողոսյան-Ջելցբուրգի** (UWC Maastricht, MA, Նիդերլանդներ, Մաաստրիխտ) «Արամ Խաչատրյան. մարդն աշխարհի երաժշտության մեջ (էթնոերաժշտագիտական դիտարկումներ)» և արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ, Սանկտ Պետերբուրգի Ն.Ա. Ռիմսկի-Կորսակովի անվան պետական կոնսերվատորիայի ազգային երաժշտական մշակույթների պատմության կաբինետի վարիչ **Տատյանա Բրոսլավսկայայի** (Ռուսաստան, Սանկտ Պետերբուրգ) «Նյութեր Ա.Ի. Խաչատրյանի հասցեատերերի որոշ նամակներից (համառոտ տարբերակ)՝ լրացված նախկինների կարևոր ձեռքբերումների մասին խորհրդածություններով» բանախոսությունները:

«Արամ Խաչատրյան - 120» միջազգային գիտական կոնֆերանսի արդյունքները դարձան կարևոր հանգրվան երաժշտագիտության, մասնավորապես՝ խաչատրյանագիտության ասպարեզում:

Աննա ԱՍԱՏՐՅԱՆ